

Voor mijn ouders.

Het is het land waar ik als kind
nog bijna niks begreep van pijn of zorgen.
Dat is het eiland Tholen.

2^e druk, maart 2023.

Het eiland Tholen.

Inleiding

Aanleiding voor het lezen van mijn vaders dagboeken was het vinden van een ring met diamantjes na het overlijden van mijn moeder, in 2020. Diep weg in mijn geheugen zat over die ring een gedachte; namelijk dat mijn moeder die ring van een vrouw uit Brabant gekregen had

Ze woonde in een groot huis en was, dacht ik, een weduwe zonder kinderen.

Om te achterhalen wie die vrouw was, ben ik begonnen met het lezen van de dagboekstukjes uit die periode, stoppen met lezen kon ik toen niet meer. Mijn kindertijd in Oud-Vossemeer was voor mijn gevoel paradijselijk; het was een tijd waarin ik door mijn ouders helemaal vrij werd gelaten om te gaan en te staan waar ik wilde, in dorp en polder.

Mijn vader, opgegroeid in orthodoxe kringen in Rijssen, was een ruimdenkende progressieve dominee op het behoudende eiland Tholen. Hij had weliswaar een vrij beroep met hele mooie kanten, maar ook met facetten die hem minder lagen. Het werk was daardoor niet altijd gemakkelijk voor mijn vader.

Mijn moeder, de vrouw van de dominee, moest een rol vervullen die haar niet echt lag; altijd sociaal wenselijk gedrag vertonen. Voor de buitenwacht was dit echter niet zichtbaar.

Plotseling werd ik daar weggehaald en in de Randstad, onder de rook van Amsterdam, neergezet; ik was twaalf jaar oud toen.

Ik denk dat het voor mij, hoog gevoelig persoon, een grotere schok is geweest dan ik me toen heb gerealiseerd.

Er bleef altijd een onbewust verlangen naar het huis, de mensen daar, het dorp en de polder; daar was het goed.

45 jaar later, bladerend door de agenda's van mijn vader kan ik blijven lezen en besluit ik tegelijkertijd om de teksten uit te gaan typen. Al lezend en schrijvend voel ik dat dit het laatste stukje verwerking is om mijn vertrek van toen een echt plekje te geven.

Naast het gezin kwamen ook de gemeente en de mensen uit het dorp in de dagboeken ter sprake. De mooie en interessante passages heb ik in dit boek overgenomen, zodat alle betrokkenen, als ze dat willen, er van kunnen genieten.

Het maken van dit boek is belangrijk voor mezelf en leuk voor verdere familieleden en misschien ook voor de mensen in Oud-Vossemeer. Het is een stukje geschiedenis van hun dorp.

De kwaliteit van de foto's is niet altijd even best, maar ik heb er toch voor gekozen om ze te plaatsen, om de personen die er op staan, en om het tijdsbeeld die ze uitstralen.

1968

Pastorie in Dussen.

Dinsdag 9 januari

Na nog wat roerend afscheid bij de buren en overburen in Dussen, vertrekken we omstreeks 1 uur naar Oud-Vossemeer.

Omstreeks half 3 arriveren we er. Vlak na de verhuiswagen.

't Is droog weer, een koude oostenwind.

1968

Pastorie in Oud-Vossemeer

🗨 **Marja:** “Mijn verjaardag wordt niet aangehaald.

Ik herinner mij dat ik die dag een groot pakket kreeg uit Rijssen.

Het bevatte mijn poppenwagen.”

1968

Met mijn kleindochter achter die poppenwagen.

🗨 **Rina:** “De verhuizing naar Oud-Vossemeer was voor mij heel erg.

Ik vond het verschrikkelijk en heb veel gehuild.

Ik was toen 8 jaar.”

1968

Woensdag 10 januari

Een erg rommelige dag.

Maar we worden goed geholpen door mevr. Klippel,

de timmerman

en de elektricien.

Wel wordt Anka vandaag nog loops,

helemaal tegen de verwachtingen in,

omdat wij hem een spuitje hebben laten geven.

Vandaag gaan de kisten de kamer uit, zodat het huis een normaal aanzien krijgt.

Wel is het erg koud geworden, zodat er flink gestookt moet worden.

Donderdag 11 januari

De warme maaltijd hebben we 2 avonden bij J.J. Bevelander gebruikt.

Maar vanavond eten we voor het eerst thuis,

zij het dan maar macaroni,

ook al vanwege het slechte gasstel.

Iedere avond zijn er telefoontjes, of uit Dussen, of Rijssen of Amsterdam.

Tini heeft nog wel een beetje moeite om van Dussen af te wennen.

Vrijdag 12 januari

Vanavond moet ik de intrepreek klaar zien te krijgen.

Het gaat moeilijker dan het maken van de afscheidspraak.

Toen kwam de stof via de mensen op mij af.

Nu moet ik zoeken, omdat ik de mensen niet ken.

In eerste instantie zijn ze wel hartelijk.

Zaterdag 13 januari

Wij brengen even een bezoek aan de naaste 4 burens:

2 half meelevende Hervormden, 1 Ger. en 1 Kath.

Vanmiddag arriveren Boudewijn en Cock de Graaf met Hanny en Marja.

De kinderen staan als verweesd in het nieuwe huis.

Maandag 15 januari

Toen gisteren de Dussense mensen weg waren uit de pastorie

hebben we met z'n vijven wat bedrukt bij mekaar in de stoel gezeten.

We waren feitelijk helemaal de kluts kwijt.

Rina ziet erg tegen de school op.

De eerste schooldag hier viel haar echter toch nog wel mee.

Marja is ook naar de kleuterschool geweest.

☞ **Marja:** Aan de kleuterschool naast ons huis heb ik goede herinneringen; een speelparadijs voor kinderen, zowel binnen als buiten, met als uitschieters de grote blokken, waar ik van alles mee bouwde en een mapje met werkstukken dat ik gemaakt had; dat vond ik zo interessant! Juffrouw Rijstenbil, mijn juf, vond ik wel streng en niet zo prettig. In de zomer werd er van alles naar buiten gesleept: houten spullen, waar o.a. een glijbaan en klimrek van werden gebouwd.

1968

Kleuterklas van Hanny met juf Rijstenbil.

Achteraanzicht van de kleuterschool en ons huis.

1968

Dinsdag 16 januari

De aanpassing der kinderen blijkt niet geruisloos te verlopen.

Bij Rina ook vandaag nog weer: tranen.

Hanny huilt niet maar is erg plagerig en agressief.

Marja is twee dagen naar school geweest maar is er toch wel erg moe van.

Vanavond de catechisaties. Verlopen nog niet naar wens.

Ook voor mij aanpassingsmoeilijkheden.

Woensdag 17 januari

Vandaag gaat Rina gedwee naar school,
maar Marja blijft thuis, misschien wat ziek,
of mogelijk ook wat heimwee.

Ze denkt dat we met vakantie hier zijn
en vraagt wanneer we teruggaan naar ons huis.

De eerste kennismakingsbezoeken zijn niet erg bemoedigend:
veel onkerkelijken hier bij ons in de straat.

Wel willen hier alle heidenen nog graag gedoopt worden.

De Zeeuw is toch inderdaad wel een beetje stug.

1968

Oude Christelijke school in de Hofstraat.

Donderdag 18 januari

Er is in O. Vossemeer een typisch verschil tussen 2 lagen der bevolking, enerzijds een vrij ruw slag mensen met nog al wat onverschillige onkerkelijkheid, en anderzijds een vrij beschaafd deel, met een gedeeltelijke (vrij grote) mate van liberale onkerkelijkheid. De doop wordt nog algemeen begeerd.

Vrijdag 19 januari

Vanmiddag de eerste begrafenis en wel van de heer P. Polderman die ik maandag nog even had bezocht. De begrafenis was minder gedrukt als dat ik gewend was in Dussen en Hank. Wel was dit ook een vrij liberale, nog al intellektueel ingestelde familie. Op het graf viel de toespraak mij niet mee.

1968

Zondag 21 januari

Vandaag dan de eerste 2 kerkdiensten als eigen predikant in O.V.

Een goed kerkbezoek, ook al was de kerk niet stampvol.

Er was goede aandacht. Moge het zo blijven.

Vanavond heeft Tini een hele erge inzinking.

Eerst reageer ik kalm,

maar later kwam er een uitbarsting.

Jammer.

Tini kan het vreemde nog niet aan en zit nog vast aan Dussen.

Dinsdag 23 januari

De catechisaties vanavond verlopen prettig, beter dan vorige week.

Dit komt ook doordat ik de kleintjes heb gesplitst in jongens en meisjes,
twee groepjes die goed te overzien zijn.

Van de groten zijn er maar weinig.

Vanavond maar een achttal.

Met de kleinen ga ik gewoon door,

maar met de groten ga ik wat vrijer omspringen.

1968

Vrijdag 26 januari

Gisterenavond was er de gemeenteavond,

waarop ik een uiteenzetting heb gegeven

van de wijze waarop ik mijn werk hoop te doen.

Er waren 80 mensen bijeen in de kerk.

Het hete hangijzer, het zingen van gezangen, kwam ook ter sprake.

Enkelen uitten op een kalme wijze hun bezwaren: laat alles bij het oude blijven.

Het merendeel der aanwezigen was echter voor het zingen van gezangen.

Slechts 12 waren er (gematigd) tegen.

Het zal er dus wel van komen,

dat we te beginnen in avonddiensten,

gezangen en ook psalmen in nieuwe berijming zullen gaan zingen.

Ook zal er aandacht worden geschonken aan de verlangens van de jeugd.

Nederlands Hervormde Kerk in Oud-Vossemeer, daterend uit de 16^e eeuw.

Voor in de moestuin:

Kropsla	Krotten
Pluk sla	Spinazie
Zilveruitjes	Augurken
Radijs	Snijbonen
Winterwortel	Slabonen
Zomerwortel	Tuinbonen
Peulen	

Maandag 29 januari

op huisbezoek gegaan met hr. Klippel.

We doen huisbezoek op de wijze van het gesprek,
zonder schriftlezing en gebed. Dit bevalt mij heel goed.

Woensdag 31 januari

Een dienst in ten Anker, het Tholense bejaardencentrum in Tholen.

Ik had er helemaal niet aan gedacht,
maar de direktice herinnerde me er gelukkig aan.

Een vijftiental oudjes luisterden aandachtig, maar zonder reactie.

Er waren dunkt mij geen ultrafiguren bij.

Vrijdag 2 februari

Tini is vanavond naar de ouderavond van Rina's school.

Ze heeft geen zin, maar gaat toch.

Het is twaalf uur als ze thuis komt.

Ze heeft nog steeds moeite om er in te komen hier in O.V.

Ik heb er geen moeite mee,

maar Tini mist Ans en de burens uit Dussen.

1968

Dinsdag 6 februari

Ik ben nu ongeveer op de helft met de kennismakingsbezoeken.

Ik merk wel dat mijn preken gewaardeerd worden

door een groot deel der gemeente.

Ze houden van een begrijpelijke preek,

hetgeen bij Leenmans vaak niet het geval was.

Donderdag 8 februari

Het huisbezoek was vanavond wat brokkelig.

Bij de fam. Buys kwam het gesprek niet zo goed op gang.

Bij het weggaan merkte de vrouw des huizes op,

dat ze, zoals vroeger in St. Annaland,

toch wel een schriftlezing en gebed had verwacht.

Ik antwoordde dat het om een gesprek ging.

Zij zal er niet door voldaan zijn.

Vrijdag 9 februari

Vandaag komt het kerkblad uit,

waarin wordt aangekondigd,

dat wij zullen overgaan tot een minder gebruik van de liederenschat der kerk.

Prompt komt vanavond br. van Gorsel aan de deur,

met de bewering dat dit een scheur in de gemeente tot gevolg zal hebben.

Hij vindt dat onder de psalmen alleen maar “de handtekening” staat.

Ik heb hem gauw van zijn stoel gepraat.

Hij zal afwachten hoe het verder gaat.

1968

Zaterdag 10 februari

Tini is nog steeds vrij labiel.

Ze schikt zich wel, maar heeft haar draai nog niet gevonden.

Vooral 's avonds kan zij nog heel moeilijk tegen het alleen zijn.

Zij kan de kracht nog niet opbrengen om de gemeente in te gaan.

Maandag 12 februari

Ik was gisteren nog al geërgerd over de gemeenteleden

die het voetbalveld bevolken.

Daarom heb ik er iets van gezegd in de preek,

niet oordelend, maar vragenderwijs:

is de voetbalwedstrijd nu wel zoveel waard?

Ik vraag me wel af,

of ik er goed aan gedaan heb om dit onderwerp zo in de preek a/d orde te stellen.

Voetballen in Oud-Vossemeer.

Woensdag 14 februari

Tini en ik gaan na het avondeten op bezoek bij de dokter.

Lucy past op de kinderen.

Het gesprek is zeer oppervlakkig en informerend.

Dr. de Looze schijnt van Hervormde afkomst te zijn,

maar wil niet tot een kerk gerekend worden,

omdat hem alle kerken even sympathiek zijn.

Hoewel ik met dit standpunt op de hoogte was, ben ik er niet op ingegaan.

Donderdag 15 februari

Eindelijk een avond thuis.

Vanmorgen ben ik naar Rotterdam geweest om mevr. P. te bezoeken,

samen met twee vrouwen uit de gemeente.

Mevr. P. draagt haar ziek zijn heel moedig,

hoewel ze wel weet dat het verblijf in de Daniel de Hoed kliniek

niet erg moedgevend is.

Zondag 18 februari

De diensten zijn vandaag weer goed bezet.

Vanavond zingen we een paar gezangen en een nieuwe psalmberijming.

Er komt nog al kritiek van enkele kanten, maar er werd goed gezongen.

Ik ben benieuwd hoe het uit zal pakken.

1968

Maandag 19 februari

Ik voer vandaag niet veel uit.

Hoe minder ik te doen heb des te minder komt er ook uit mijn handen.

Vanavond een zangrepetitie van de zang.

Het ging zeer matig.

Woensdag 21 februari

Vandaag is Hanny 6 jaar geworden.

's Middags waren er enkele kinderen met veel rumoer.

's Morgens is mevr. Klippel even geweest

en 's avonds hebben we met z'n vieren

(opa en oma Amsterdam en Tini en ik) de verjaardag uitgevierd.

Tini begint nu aardig te wennen.

Ik ben een overgroot deel der gemeente nu langs geweest voor de kennismaking.

En toch, hoewel ik mij thuis voel,

heb ik nog vaak het gevoel dat het mijn gemeente niet is

en dat er zoiets is als geestelijke ontucht,

wanneer ik niet Dussen maar Vosmeer aanspreek als mijn gemeente.

Dit gevoel zit diep,

dus is het niet merkbaar,

maar daarom misschien wel moeilijk om te overwinnen.

Zaterdag 24 februari

Vanmiddag neem ik Hanny en Marja mee naar Bergen op Zoom.

Rina is gisteren naar Dussen vertrokken voor een lang weekend.

In Bergen op Zoom is net de intocht van prins Carnaval.

De kinderen vinden het prachtig.

Dinsdag 27 februari

Via Amersfoort weer naar Dussen.

Rina huult als ze weer met ons mee moet.

Dit heeft van mijn kant thuis een woede-uitbarsting ten gevolge.

Zaterdag 2 maart

Vanmiddag hadden de belijdeniscatechisanten uit Dussen en Hank op bezoek zullen komen, maar ze kwamen niet opdagen.

Toen Tini belde,

bleken ze niet te kunnen komen zonder het telefonisch te hebben doorgegeven.

J. v. P. (onderwijzeres) komt vanmiddag met vragen over de kinderdoop.

Zij is beïnvloed door de Pinkstergemeente en ziet de kinderdoop als ongeoorloofd.

Zondag 3 maart

De diensten zijn weer redelijk goed bezet.

Ik preek trouwens vandaag minder gemakkelijk dan de eerste weken.

Vanmiddag gaan we wandelen, het is wel koud.

De mensen op het dorp moeten er trouwens nog aan wennen,

om op zondag een dominee zomaar te zien wandelen,

zonder een bepaald doel.

Op zondag wandelen rond Oud-Vossemeer.

Maandag 4 maart

De eerste ringvergadering verloopt nog al broederlijk,
hoewel er wel enige controverse aan het licht komen.

Ik denk nog al anders dan de anderen over de vrouw in het ambt.

En: het wordt ons kwalijk genomen,

dat er twee uit de kerkenraad,

een vergadering van de Hervormde Vriendenkring in Tholen hebben bijgewoond.

Woensdag 6 maart

Steeds weer komt het gezangen zingen aan de orde.

Er schijnen wel mensen te zijn die er om uit de kerk zullen wegblijven.

Morgenavond geeft de kerkenraad aan bezwaarden gelegenheid,
om een bezwaar kenbaar te maken.

Ik ben er echter van overtuigd dat het niet goed zou zijn,
om aan de vaak ongegronde bezwaren tegemoet te komen.

Donderdag 7 maart

Het was min of meer spannend in de kerkenraadsvergadering,
omdat de bezwaarde gemeenteleden inzake de gezangen,
hun bezwaren konden komen uiten.

Een achttal gemeenteleden was aanwezig.

De heer van Poortvliet nam al gauw het woord. Hij veroordeelde de gezangen,
omdat zijn vrouw met psalmen naar de hemel was gegaan.

Hij achtte het onmogelijk dat iemand met een gezang goed af kon sterven.

Ook de heer en mevr. van Gorsel waren nog al fel.

Zij drieën zouden niet meer in de kerk komen

als er gezangen gezongen zouden worden.

De andere 5 aanwezigen waren meer traditioneel bezwaarden,
o.a. voor de regelmatige bezoeken van de zondagse voetbal,
hoewel zij toch ook weer geen ernstige bezwaren had.

Ik heb het woord de hele tijd gehad.

De kerkenraad heeft weinig in het midden te brengen wat de geestelijke kant betreft,
zakelijk zijn ze goed.

1968

Zondag 10 maart

2 x gepreekt vandaag.

Vanmorgen is de preek door wat je noemt de zwaardere nog al goed bevonden.

Vanavond waren er maar 140 mensen.

Dit werd door de kerkenraad toegeschreven aan de voetbalwedstrijd Feijenoord-Ajax, die uitgezonden werd door de televisie.

Vanavond de fam. Vroege op bezoek.

Donderdag 14 maart

Gisterenavond was Tini nog al gedeprimeerd

na een gesprek met mevr. Jansen en mevr. Moerland.

Beiden hadden geen bezwaren tegen gezangen,

maar de 1 sprak van 90% en de ander van 50% der gemeente dat er tegen was.

Het zou onverantwoord zijn te gaan gezangen zingen.

Ik meen dat deze voorstelling van zake niet meer juist is.

Vrijdag 15 maart

Overeenkomstig de waarheid zal zijn,

dat 10% nog al tegen is, 10% nog al voor is en de rest neutraal.

Gisterenavond de ouderavond van de kleuterschool in café Koedood.

Er waren aardige stukjes ingestudeerd.

Er kwam ook een goochelaar op het toneel.

Hanny was bij een modeshow een bruidje als hoogtepunt van die show.

1968

Café Koedood.

Zondag 17 maart

Een niet gemakkelijke zondag:

vanmorgen een matig en vanavond zelfs een gering kerkbezoek, slechts 120.

Naar de oorzaak ervan kunnen we gissen.

Ik betrek het maar op mijzelf.

Ik zal nog meer ingespeeld moeten raken op de Zeeuwen.

Aanvankelijk heb ik gedacht dat het werk erg gemakkelijk zou gaan.

Vanavond op bezoek bij de burgemeester.

Maandag 18 maart

Dokter en mevr. de Looze komen vanavond op bezoek.

Het gesprek loopt geanimeerd,

maar de dokter is niet uit z'n tent te lokken inzake z'n kerkelijke gebondenheid.

Wel krijgen we de indruk dat zij niet ongelovig zijn.

Mogelijk kan er een weg gevonden worden

om het contact op geloofs- en kerkelijk gebied te krijgen.

Huis en praktijk van Dr. de Looze.

Donderdag 21 maart

O.a. op huisbezoek bij J. van P. vanavond.

Het ging wel prettig,

maar het was een gesprek als tegen een steen.

Hij acht zichzelf onbekeerd,

maar weet precies wie bekeerd is,

en hoever iemand op de weg der bekering is.

Wel sterk geredeneerd vanuit de richting der verwerping en de wedergeboorte.

1968

Zondag 24 maart

Vanmorgen een goede gevulde kerk.

Voor het eerst gezangen gezongen.

Er werd uit volle borst gezongen.

Vanavond is de opkomst weer matig (130).

Ik kan bekend maken dat de actie “kom over de brug” in Oud-Vossemeer,

5150 gulden heeft opgebracht.

3650 gulden van de Hervormden,

en de rest van de Gereformeerden.

Interieur Ned. Herv. kerk te Oud-Vossemeer.

1968

Woensdag 27 maart

Bijbelkring vanavond.

Een goede belangstelling

mede dankzij de aanwezigheid van één Rooms Katholieke en twee Gereformeerden.

Wij hebben het over de verdeeldheid der kerk in het licht van 1 Kor. 1

Wij komen niet veel verder dan te konkluderen dat de verdeeldheid er is

en er niet zou moeten zijn.

Donderdag 28 maart

Vanavond de jaarvergadering van de vrouwenvereniging.

Het ging er nog al antiek aan toe

door de gedichten en de samenspraak die een overvloed van M. ademde.

Ik vertoonde enkele dia's over "helpen in de wereld" en "kom over de brug."

Zaterdag 30 maart

Ook vanavond nog weer doopzitting.

Ik heb ook voor mijzelf voor het eerst de doopouders één voor één laten komen.

Zo kan met ieder ouderpaar open en eerlijk worden gesproken.

Er waren nog al wat twijfelgevallen.

In één geval kan ik niet toestaan om het kind te dopen.

1968

Maandag 1 april

In de kranten en voor de radio waren er nog al wat 1 april grappen.

In de Eendracht bode de aankondiging van een vuilnisophaal N.V.

met verzoek om alle vuilnisemmers in te leveren.

Aanvankelijk zijn er wel mensen die het geloven.

Op “de Spiegel” staat een ingestorte toren van Pisa,

hetgeen een Amsterdammer op zijn geweten zou hebben.

Vanavond nog weer gesprek met de fam. v. Dijk over de doop van hun kind.

Ik kan dit kind niet dopen, als de vader,

hoe sympathiek ook, van tevoren zegt dat zijn ja, neen zal moeten zijn.

Bij v. P. gisterenavond een gesprek over de dochter J.

die a.s. zondag zich zal laten overdopen in de Pinkstergemeente te Vlissingen.

De doop is alzo nog steeds in discussie.

Donderdag 4 april

Vanavond weer kerkenraadsvergadering.

Het werd weer over half twaalf.

Een goede voorzitter zou het korter moeten kunnen.

Wij besluiten om een viertal mensen te gaan polsen,

die hopelijk bereid zullen blijken te zijn om een ambt te gaan bekleden.

Veel leden zijn geen actieve leden,

en bovendien zijn er nog uitgebreide familiebanden.

1968

Vrijdag 5 april

Vandaag is het de grote dag voor Henny Klippel en Sjaak de Graaf.

Tini en ik wonen de feestelijkheid bij

vanaf de kerkdienst tot 's avonds kwart voor twaalf.

Toen was het welletjes en was ik er moe van.

Het feest was trouwens op school en verliep goed

onder de leiding van boer Geuze en z'n vrouw.

Boudewijn de Graaf heeft de kerkelijke bevestiging geleid.

Ik mocht de trouwbijbel uitreiken.

Zaterdag 6 april

Gisteren is de wereld opgeschrikt,

door de moord op de Amerikaanse negerleider ds. Martin Luther King.

Hij werd in Memphis neergeschoten,

waar hij in de komende week een vreedzame protestmars van negers zou leiden.

Zijn vreedzaam verzet tegen de rassendiscriminatie heeft grote indruk gemaakt.

Hij en zijn vrouw hadden er mee gerekend

dat dit op de één of andere dag zou kunnen gebeuren.

Moedig heeft zijn vrouw het verlies gedragen

en alvorens de begrafenis as dinsdag zal plaats vinden,

zal zij de protesttocht in Memphis i.p.v. haar man leiden.

De moord heeft massale onlusten, oproer en brandstichting ten gevolge gehad,

in verschillende Amerikaanse steden.

1968

Dinsdag 9 april

Na het eten ga ik op bezoek bij Roggeband en Hage,

om ze mogelijk te bewegen een ambt te gaan bekleden.

Gisterenavond bij Vos geweest.

Deze laatste zal zo goed als zeker het diaken schap willen aanvaarden.

Roggeband zeer waarschijnlijk ook wel.

Hage is echter zeer twijfelachtig,

omdat hij zich zelf niet voldoende meelevend vindt om een ambt te bekleden.

Donderdag 11 april

Kennismakingsbezoek met de heer v.d. Stel vanmorgen,

de maatschappelijk werker van het eiland.

Hij is Chr. gereformeerd en heeft ook nog een paar jaar theologie gestudeerd.

Hij heeft een goed theologisch inzicht

en kan zich met de uiterst rechtse zijde moeilijk verhouden.

Ook de midden orthodoxie bevredigt hem niet.

Vrijdag 12 april

De eerste avondmaal dienst in de nieuwe gemeente vanavond.

Er zijn 40 deelnemende, van de ongeveer 100 kerkgangers.

Het maakte een prettigere indruk dan in Dussen en Hank samen.

Gelukkig waren er ook jongeren en ook kinderen

die ik er feitelijk niet verwacht zou hebben.

1968

Dinsdag 16 april

Ziekenbezoek in Rotterdam in de ochtend.

Daarna bezoek aan collega Leenmans in Rijnsaterwoude,
om een interieurfoto van de kerk te brengen.

Het is hem erg tegengevallen in de nieuwe gemeente.

Verder naar Amsterdam,

waar ik het tapijt ruil dat een paar dubieuze plekjes vertoond.

Deze week is het voorjaarsachtig.

*Als ik de geur van narcissen ruik, komt er een blij gevoel naar boven:
voorjaar in Oud-Vossemeer met narcissen rond het huis.*

Woensdag 17 april

Tini is vandaag jarig.

's Morgens en 's middags en 's avonds,

komen er dames van de kerkenraad

en van de vrouwenvereniging

en Ans en Jo uit Dussen op bezoek.

Je bent wel de hele dag in touw, maar toch is het wel gezellig.

Ik heb Tini, samen met de kinderen, een platenspeler van 162 gulden gegeven.

Ook moest er 140 gulden betaald worden voor ruiling van het Perzische tapijt.

Donderdag 18 april

Vanavond weer op huisbezoek mede om een kerkenraadslid te vinden.

De heer Rijstenbil die notabel is,

voelt er niets voor om ouderling-kerkvoogd te worden.

Hij werkt graag als ambtenaar en notabel,

maar laat de verantwoordelijkheid voor beslissingen liever aan anderen over.

Zaterdag 20 april

Rina is naar Dussen geweest

en had weer even moeite om zich in Oud-Vossemeer op haar gemak te gevoelen.

Zij blijft veel te gemakkelijk thuis,

omdat zij zich niet gemakkelijk kan geven aan nieuwe vriendinnen.

Ze heeft het er echt moeilijk mee.

Tini is er helemaal overheen.

1968

Vrijdag 26 april

Gisterenavond op huisbezoek, o.a. bij de fam. Geuze en de fam. Slager.

De heer Slager uitte de wens om meer verhalende preken te mogen horen.

Deze man is alleen meer dan dogmatisch.

Bij Geuze gaat het gesprek over de schoolkwestie.

Geuze vind dat ik niet teveel reclame moet maken voor bepaalde scholen.

Maandag 29 april

Het weer is vrij droog maar er zal regen komen.

Daarom zaai ik vandaag de winterwortels.

Vanavond huisbezoek bij de fam. O. en de fam. Geluk.

Er is niet veel stof tot praten, hoewel er wel gepraat wordt.

Er is ook veel liberalisme.

1968

Rina voor het huis op Koninginnedag.

Dinsdag 30 april

Koninginnedag vandaag. Juliana is jarig.

Rina doet mee aan een wandeltocht in Tholen.

Zij loopt 10 kilometer en krijgt haar eerste medaille.

Ik ga vanmorgen met J. Geuze naar het schor om zeeslakken te rapen.

Het is een heerlijke bezigheid om op het schor te lopen en te ploeteren.

(Red.) Net als slikken, zijn schorren gebieden onder invloed van de getijdenwerking.

Schorren worden echter alleen overstroomd bij springtij

(wanneer de waterstand hoger is dan bij gewoon vloed,
op het moment dat zon en maan in elkaars verlengde staan).

Dit verschijnsel doet zich twee keer per maand voor.

Donderdag 2 mei

Het bezoeken der mensen schiet er door allerlei oorzaken bij in.

Momenteel bezoek ik 2x per week mevr. P., 47 jaar,

die in het laatste stadium van kanker verkeert.

Ze weet het zelf.

Het is geen straf om haar te bezoeken.

Zij is ontvankelijk en ziet haar toestand moedig en gelovig onder ogen.

Zij zit niet bij de pakken neer.

Vrijdag 3 mei

Vanmiddag ben ik aanwezig bij de kerkelijke huwelijksbevestiging van een jongen uit de gemeente met een meisje uit Nieuw-Vossemeer.

Daar werd het kerkelijk bevestigd door domina Valk.

Zij deed het op een prettige manier,

zoals het een man niet zou kunnen.

Mijn Tholense kollega's zullen trouwens,

een klassikale vergadering waarbij vrouwen zijn, verlaten.

Zaterdag 4 mei

Herdenking der gevallen vandaag.

Hier in O.V. merken wij er minder van dan in Dussen.

Geen stille tocht.

Alleen 's avonds de 2 minuten stilte met vlag hijsen.

Ik ben de hele avond nog bezig met de twee opgewarmde preken voor morgen.

Vader en moeder logeren bij ons en vader voelt zich niet lekker.

1968

Maandag 6 mei

De dokter maar gebeld voor papa

en die constateert dat er nu longontsteking is opgetreden.

Hij geeft een flinke penicilline injectie en acht de toestand niet onbedenkkelijk.

Hij voelt zich ook erg ziek.

Donderdag 9 mei

Tijdens de ringvergadering

was er niet veel gestudeerd op de “Verzoening.”

Behalve Dik Heikoop zijn de kollega’s nog al behoudend,

zware Bonders.

Het oude is goed, het nieuwe verdacht.

Maandag 13 mei

Ik hoor dat zelfs mensen als Voshol,

die mijn preken niet bijster konden waarderen,

nu hun waardering over de preek van zondag hadden uitgesproken.

Dat geeft de burger moed,

al vind ik het wel griezelig om de hooggestemde lof

(wat kan die dominee toch preken!),

niet in hun tegendeel te zien veranderen.

Eerst Hosannah en dan kruis Hem.

Voor die verandering is niet veel nodig!

1968

Dinsdag 14 mei

Liberale boeren bezocht in de avond.

De jonge Polderman

en de oude en de jonge Geluk.

De jonge Polderman is niet zo erg geïnteresseerd,

hoewel niet afkerig.

De oude Geluk, 102 jaar, is niet kapabel voor een geestelijk gesprek.

Maar de jonge Geluk,

konnekties met de Protestantenvbond,

getrouwd met een progressieve Roomse,

staat open voor een gesprek.

Zeer geanimeerd.

Donderdag 16 mei

Een samenkomst om te komen tot de oprichting van een jeugdraad.

Een drietal aanwezigen w.o. de leider en leidsters van verenigingen.

De sfeer was niet daverend,

mede door de aanwezigheid en enkele gezegdes van dhr. V.,

Het zal moeilijk zijn om de jeugdraad op gang te brengen.

Tini was gebelgd over V. zijn houding.

1968

Vrijdag 17 mei

Het blijkt dat de dames Jansen en Moerland
ook zeer verbolgen en verontwaardigd waren
over de gang van zaken gisterenavond.

Zij vrezen dat het met de heer V. en mevr. van Westen jr. de verkeerde kant op zal gaan.

Mevr. van Westen is niet akseptabel als medewerkster v/d vereniging,
omdat zij make-up gebruikt, hetgeen mevr. Jansen afkeurt.

Maandag 20 mei

Met Anka naar de dierenarts,
omdat in haar voetzool een kloof zit die gehecht moet worden.

Zonder verdoving gebeurt dit.

Wel even hevige pijn.

Dinsdag 21 mei

Pa en ma weer teruggebracht naar Amsterdam via Rotterdam.

Vanmorgen had ik oppas bij H. Jansen,
wegens ziekte en wegens wijkwerk van zijn moeder.

Vanavond huisbezoek bij de fam. Geluk, Isthā en Hartog.

Nog al verschillend:

Geluk wat rechts-liberaal,

Isthā wat antiek-gereformeerd,

en Hartog slap Hervormd.

1968

Woensdag 22 mei

De eerste vergadering van onze en de geref. kerkenraad vanavond.

De sfeer is welwillend t.o.v. samenwerking en samenkomsten.

Besloten wordt een Dankstond in November 's avonds,

zo mogelijk samen te houden

en ook jeugd en diakonaal werk samen te gaan doen.

Donderdag 23 mei

Vanmorgen de Hemelvaartsdienst met ongeveer 200 mensen.

Het is een goede dienst met psalmen, gezangen en geestelijke liederen.

Tini is er niet met de kinderen, wel veel andere kinderen.

Het verdriet haar later dat ze niet geweest is.

Ik had er niet op aan gedrongen.

Vanmiddag naar het Scheldestrand.

Heerlijk weer.

Vrijdag 24 mei

De eerste trouwdienst in O. Vossemeer,

Jan Moerland en Lucie v. Dijken.

De kinderen van de zondagschool zingen een paar liederen.

Er zijn voor het eerst bloemen in de kerk.

Dinsdag 28 mei

Vanmiddag haal ik mijn ouders op uit Rozendaal

voor hun eerste verblijf in Oud-Vossemeer.

Ze steken al direkt de loftrompet op huis en dorp.

1968

Zaterdag 1 juni

Mooi weer vandaag.

En vanmiddag gaan vader, moeder en ik met de kinderen

naar het zwembadje in Nieuw Vossemeer.

Het is er nog al druk,

en het water is nog al modderig.

Gelukkig is de temperatuur nog al behaaglijk.

v. Westen krijgt vanmiddag een bromfietsongeluk.

Aanvankelijk laat het zich erg aanzien maar later valt het mee.

Zwembad te Nieuw-Vossemeer.

1968

Maandag 3 juni

Met mijn ouders en de kinderen naar Willemstad,
waar we een deel der Deltawerken bezichtigen.

Het is indrukwekkend,

het werk dat daar in 15 jaar tot stand is gebracht.

Het zal niet lang meer duren

of de verbinding tussen Goeree en Brabant zal een feit zijn.

Woensdag 5 juni

Vanmorgen ringvergadering in St. Annaland.

Marius Bakker moest wegens zijn a.s. vertrek naar Rijssen zijn functies verdelen.

Mij wordt de eindredactie van het kerkblad toebedeeld.

Ik ben daar wel blij mee,

hoewel er niet zoveel mogelijkheid zal zijn om de kerkbode te verjongen.

Helemaal op de manier voortgaan zal mij toch ook wel moeilijk vallen.

Donderdag 6 juni

Gisteren is een moordaanslag gepleegd op Robert Kennedy,
senator en kandidaat-president.

Vandaag is hij overleden.

De aanslag is gepleegd door een ex-Jordaniër,

die al meer dan 10 jaar in U.S.A. woonde.

Ontsteltenis in de hele wereld,

weer een man des vredes vermoord.

Hij schijnt inderdaad een groot man te zijn geweest.

1968

Zaterdag 8 juni

Met Boudewijn de Graaf naar het schor om wat kreukels te rapen.

Het begint helaas te regenen.

In de gemeente is aan mijn adres de naam “schorren dominee” gevallen.

Het blijft maar de hele dag regenen.

2020: Weer op het schor met 3 kleinkinderen van Gerrit Voortman: links mijn zoon, midden Rina haar dochter en rechts Hanny haar zoon.

Maandag 10 juni

Wij hebben vanavond een konsert in Tholen,

waar we met Klippel, Moerland en hun vrouwen heengaan.

Aangeboden door de Zeeuwse mij. v. Landbouw t.g.v. haar 125 jarig bestaan

en verzorgd door Jan v.d. Berg, orgel en Hetty Bos, sopraan.

Er waren enkele honderden belangstellenden.

Een vrij stille aandacht was er voor de mooie muziek en zang.

1968

Woensdag 12 mei

De eerste echte interkerkelijke Bijbelkring vanavond,
met een 9 tal gereformeerden erbij,
in de geref. konsistoriekamer.

Het valt niet mee.

Er komen pittige tegenwerkingen tegen mijn stellingen.

De Chr. school komt even aan de orde,
maar ik weet de discussie weer in andere banen te leiden.

Ik hoop dat deze kring bestendig zal worden.

Vrijdag 14 juni

Na schooltijd vertrokken naar Amsterdam voor een weekend.

Ruildienst met v. Putten uit Loenen.

De mensen in O.V. denken dat we de kermis zijn ontvlucht maar dit is niet waar.

Het kwam zo uit

en dat het net kermis is kwam enerzijds wel gelegen,
maar anderzijds meen ik dat je als predikant de situatie niet mag ontvluchten.

Maandag 17 juni

De kermis heeft in O.V. nog al wat tumult met zich mee gebracht,
zelfs nog een gewonde,
die uit woede door een winkelraam heen trapte met zijn been.

Vanavond naar B. om een gesprek met hem te hebben over het avondmaal.

Hij heeft zijn vrouw beloofd te zullen aangaan.

1968

Zondag 23 juni

Er kwamen vanmorgen 40 avondmaalgangers, net zoveel als met Goede Vrijdag.

Er waren 2 nieuwelingen, n.l. melkboer Bevelander, en kerkvoogd Moerland.

Er waren ongeveer 200 mensen in de kerk

en vanavond in een dankzeggingsdienst ongeveer 170 mensen.

Ik vond de avondmaaldienst een goede dienst,

hoewel er wel weer teveel niet deelnamen.

Het blijft ook iets lachwekkends houden, het avondmaal.

Dinsdag 25 juni

Vanavond ben ik de gast van de kerkvoogden en notabelen.

Er wordt grotendeels over het leien dak en de rekening 1967 gesproken.

Men is niet ontevreden, hoewel over het jaar 1969 9000 gulden is opgesoupeerd en er nu nog een nadelig saldo van 2000 gulden is.

De opknopbeurt van de pastorie is hier mede debet aan.

Men ziet de toekomst nog al hoopvol tegemoet.

Woensdag 26 juni

Mevr. P. is nu al een paar weken lang zo ziek,

dat ze ieder ogenblik zou kunnen en willen sterven.

Ieder woord is haar teveel.

Het is haast niet meer mogelijk om haar nog geestelijke bijstand te verlenen.

Vanavond op huisbezoek: Twee bij alleenstaande vrouwen

en 1 bij een randkerkelijk gezin.

Het laatste ging weer het gemakkelijkst.

1968

Zondag 30 juni

Vanmorgen prettig gepreekt.

Tini had het ook zeer gewaardeerd,
maar na de middagmaaltijd kwam er de botsing,
toen ik zei niet eerder met vakantie te zullen gaan
of mevr. P. moet zijn overleden.

Op de begrafenis zal ik niet persé wachten.

Het eerste viel bij Tini in verkeerde aarde.

De hele dag was er door voor haar bedorven, voor mij ook een beetje.

Ook moest ik vanavond de jeugddienst leiden.

Maandag 1 juli

De maand juli begint met mooi warm weer, zelfs zeer warm.

De kinderen kunnen buiten in de teilen lekker ploeteren.

De laatste week voor de vakantie is hiermee begonnen.

Mevr. P. is nog steeds niet overleden, hoewel haar toestand zeer kritiek is.

Vanmiddag laat ik haar man van zijn werk roepen,

omdat het ieder ogenblik af zou kunnen lopen.

Heel veel pret gehad in deze teil.

1968

Donderdag 4 juli

Na wat bewogen wikken en wegen,
besluiten we vanmorgen,
dat Tini met hond en kinderen naar Dussen zal gaan,
waar ze bij Ans zal logeren en daar op mij zal wachten.
Ik breng ze er vanmiddag heen.
Bij mijn terugreis in O.V. is mevr. P. erg minnetjes
en anderhalf uur later is ze overleden.
De begrafenis zal maandag plaats vinden.
Wij besluiten om zolang nog maar niet met vakantie te gaan.
Ik was nog even bij P.
Daar dreigt weer de lang verwachte echtscheiding.
Vanwege de eigen gereide houding van P.

Dinsdag 9 juli

Gisteren om 4 uur uit O.V. vertrokken, via Antwerpen naar Aken en Keulen.
Om de 2 uur even rusten.
Wij rijden door over de autobahn tot half drie in de buurt van Freiburg,
waar we anderhalf uur in de auto proberen te slapen.
De kinderen slapen wel, maar wij niet.
Om 5 uur rijden we Basel binnen.
Vandaar naar Bern waar we ongeveer 7 uur arriveren.
De markt is al aan de gang.
Via Lausanne arriveren we 12.30 uur in Haute Nendaz.

1968

Vrijdag 26 juli

Vanmorgen 6 uur vertrokken uit Haut-Nendaz

en ik had het gadeslaan van een zonsopgang in de bergen.

Machtig mooi,

de steeds wisselende randen en plekken licht,

voordat de zon achter de top tevoorschijn komt.

De laatste 200 km heb ik alleen gereden, verder afwisselend.

Dinsdag 30 juli

Nu begint de gewone gang der dingen dan weer. Gelukkig maar!

Alleen de kinderen hebben nog 1 á 2 weken vakantie.

De spanning tussen Rusland en Tsjechië Slowakije is tot een hoogtepunt gekomen,

nu Tsjechië onder de voogdij van Rusland uit wil.

Op de grens der beide landen wordt een topgesprek georganiseerd,

net op Tsjechisch gebied.

Men denkt dat Rusland zich wel in zal binden.

Zaterdag 3 augustus

Het botert nog niet zo erg goed thuis. Tini heeft last van rug en nieren .

Als ondergrond zie ik trouwens:

de ontevredenheid na de vakantie, weer in Oud-Vossemeer.

Na het eten vanavond gaan we een eindje rondfietsen.

Het is heerlijk weer.

Dit hebben we nog nooit gedaan met de kinderen,

maar ik hoop dat we het vaker kunnen doen.

Woensdag 7 augustus

Op huisbezoek vanavond. De eerste twee vrij rustig,
maar het derde voert me naar de fam. van D.,
waar nog al wat wrijving is tussen de inwonende vader
en zijn zoon en schoondochter.

Vader is pas dronken thuis gekomen.

Hij erkent het verkeerde ervan,

maar verwijt zijn kinderen

dat zij niet genoeg begrip hebben voor zijn situatie als weduwnaar.

Woensdag 14 augustus

Wij zijn bezig ons te oriënteren in het dienstverleningswerk.

De zuster loopt er nog al warm voor.

☞ **Marja:** “De woning van de zuster kan ik me nog goed herinneren.

Zelfs de planten (Clivia’s?) die voor de ramen stonden.

De woning was op de 1e etage van het Groene Kruisgebouw,

dat aan de Bonenblokstraat en de Raadhuisstraat stond”

☞ **Petra Kampman-Geuze:** “Volgens mij was de bijnaam van zuster Krijger,

zuster Clivia, waarschijnlijk omdat ze deze planten had.

Ik heb in haar koortje gezeten,

Ik kan me nog een optreden in de kerk herinneren.

Ik spreek natuurlijk over meer dan 45 jaar geleden (waar blijft de tijd).”

☞ **Marja:** “Oh ja, koortje. Zat ik daar ook niet in? Weet jij dat nog? haha.”